

Gemini 2015 - katedra hodnoty

Kuchařka nápadů

Tato příručka vznikla coby burza nápadů katedry hodnot. Obsahuje programy v téměř instantní podobě, které navrhli a některé i odzkoušeli členové katedry.

Pro uvádění programů, ve kterých se formuluje neformulovatelné a chytají se myšlenky poletující v éteru, doporučujeme brát na vědomí několik věcí, co mohou podpořit cíl programu.

- Dobře vyberte prostředí, ve kterém se bude program odehrávat - klidné prostředí nerušené vnějšími vlivy, příroda nebo vytvoření večerní atmosféry podporují soustředění.
- Skupina, kde se všichni znají a cítí se dobře, pomáhá odbourat strach mluvit o vlastních myšlenkách, zážitcích i pocitech.
- Formulujte si sami odpovědi, které chcete slyšet, aby vás nepřekvapila zpětná otázka.
- Každý z nás je jedinečný a proto i náš pohled na věc je odlišný od pohledu druhých. Toto je šance nahlédnout trochu do hlav ostatních a chvíli vidět svět jejich očima.
- Do jaké míry budete otevření vy, do té míry se mohou otevřít i ostatní.

Neostýchejte se a nabídněte si z našeho prostřeného stolu!

Beru - Veronika Vyprachtická (verusenka@gmail.com)

Evička - Eva Měřínská (eva.merinska@skautka.cz)

Methan - Tomáš Janík (tomas.janik92@seznam.cz)

Modrák - Martin Černý (xcerm01@gmail.com)

Nínien - Eva Štěpánková (eva.n.stepankova@gmail.com)

Wannah - Marie Novotná (maryanne.novotna@gmail.com)

Vlčata + Světlušky

Program o slibu

Čas: cca 45 minut

Místo: tábor, popřípadě výprava

Pro koho: Starší vlčata, světlušky

Materiál: Papír a pastelky (výtvarné potřeby).

Cíl: Umí abstraktní hodnoty ztvárnit pomocí konkrétních situací

Předkládá: Methan

Navození atmosféry - posadíme se do kroužku, uklidníme se, připomeneme vlčácký/světluškovský slib. **5 minut**

Rozdat papíry, na které se pokusí nakreslit jednu situaci z té akce (tábor/výprava), kde jednali podle slibu. Pro připomenutí akce je dobré si rozložit kolem sebe fotografie. Ten mají napsaný před sebou. Tj. cílem je, aby dokázali v abstraktních termínech pojmenovat konkrétní činy, situace a ty nakreslili. **15 minut**

Prezentace toho, co namalovali - představení příhody. **10 minut**

Utvoří dvojice/trojice a v nich si navzájem pokusí říct, co v tom příběhu udělali dobře, jaká dobrá vlastnost se tam projevila. Např. A si nechá ještě jednou říct příběh B a zamýšlí se, jak by pojmenovat vlastnost, která se projevila v konání. Pak si to řekneme všichni dohromady a každý si k obrázku dopíše svojí vlastnost, aby jí mohl ochraňovat a rozvíjet. **15 minut**

Skauti+ Skautky

Pozorování přírody

Čas: 45 minut

Místo: výprava

Pro koho: skauti, skautky

Materiál: proužky papíru (3x5 cm) a pastelky, lepidlo

Cíl: uvědomuje si jedinečnost každého člověka, vnímá přírodní krásy

Předkládá: Nínien

Už jste určitě mnohokrát na svých družinových či oddílových výpravách či výletech dosáhli nějakého vrcholku či vrcholu. Rozhlédli jste se už pořádně po krajině? Rozhlédli se všichni opravdu pořádně?

Zkuste si na příští výpravu, kam vyrazíte, nechat chvíli na vnímání místa, kde jste. Ideální pro takovou činnost může být třeba rozhledna, kde můžete všechny účastníky výpravy rozestavět po celém jejím obvodu. Každý dostane svůj proužek papíru a výsek krajiny, na který se má soustředit. Na začátku všechny požádejte, ať na svůj proužek napíše na levou stranu jméno člověka, který jim stojí po levici a na pravou stranu jméno člověka po pravici (na zadní stranu proužku). Přední strana je prostor pro záznam. Jejich plátno, které jako správní malíři mohou využít, až je múza políbí na čelo. Každý má na starosti jeden výsek - svůj vlastní výhled na krajinu, kterou má před sebou. Vyzvěte je, ať to, co vidí, přenesou na své plátno. Ať se pokusí namalovat, co sami vidí před sebou. 15- 20 minut

Poté co všichni domalují, rozložte proužky na zem a slepte je. Pokud to jde, pokuste se o to ještě na rozhledně nebo na daném vyvýšeném místě. Nechte malíře nahlédnout do jejich pohledů. Rozhlédnout se očima druhých. 5 minut

Na závěr se hodí jistě komentář, který tuto improvizovanou výstavu můžete uvést či zakončit.

Program o slibu

Čas: cca 100 minut

Místo: tábor, popřípadě výprava

Pro koho: Starší skauti, skautky

Materiál: Svíčky, citáty, na papírcích body slibu a zákona

Cíl: Umí přemýšlet nad obsahem slibu a zákona, dokáže definovat, kde jsou možnosti pro osobní zlepšení.

Předkládá: Methan

Zamyšlení skupinové 40 minut

Začít otázkou: Co pro nás slib znamená? Diskuze by měla směřovat k tomu, že je to vyjádření nastolené cesty, vyřčený ideál, ke kterému chceme směřovat. Ukotvit, že se bavíme určitě o znění slibu (tzn., aby se nám diskuze více neroztříštila např. do povšechného hovoru o dobrých vlastnostech/vzorcích chování). Ptáme se na názory skautů a skautek - co pro ně slib znamená. **10 minut**

Jak ho chápeme? Zkusit diskuzi vést ke konkretizaci bodů. Bavit se, jak se slib konkrétně projevuje v našich životech, našem konání. Ptáme se jich na příhody, kdy pocítili, že do jejich chování slib promlouvá. **10 minut**

Burza bodů slibu a zákonů (na papírcích). Zamyšlení a sestavení podle důležitosti – jak to chápou. Dohadují se, co jim přijde nejdůležitější (po skupinkách). Pak prezentace a argumentace, proč to seřadili právě tak. **20 minut**

Zamyšlení samostatné 30 minut

Každý samostatně se zamyslí nad body slibu a zákona (budou mít na papírcích). Každý by měl mít možnost jít někam do ústraní, kde se může zamyslet a seřadit si sám body zákona a slibu podle toho, jak si myslí, že je dodržuje. Poté přijde na dohodnuté místo, kde bude vedoucí, který mu řekne, že slib je cesta a pro další inspiraci na této cestě může využít okolí (viz 3. část).

Katarze 30 minut

Svíčky po okolí (ideálně v přírodě) s citáty, úryvky, možnostmi zamyšlení. Případně se tam budou pohybovat i vedoucí. Primárně nemluvit, aby byl pro zamyšlení prostor, pokud budou chtít něco rozebrat, jsou vedoucí u nějakých svíček připraveni s někým mluvit. V případě, že skupina nebude primárně plnit úkol, je možné, aby vedoucí více aktivně zasáhli do průběhu a jednotlivé členy si odchyťovali a mluvili s nimi například o fázi samostatného zamyšlení a vnímání slibu a zákona.

Možné parafráze citátů a otázky:

Každý může najít sám sebe skrze poctivou práci.

Skrze ucelení sebe sama můžeš rozdávat dalším.

Velká je odpovědnost vašeho rozvoje.

Co mohu udělat pro ostatní?

Co mohu udělat pro sebe?

Co mohu udělat, abych se zlepšil a žil podle zákona a slibu, jak chci?

Zanechme svět o něco lepším, než když jsme na něj přišli.

(Robert Baden-Powell)

Junákovi se mohlo věřit. Vyznačoval se svou poctivostí a spolehlivostí.

(John Hargrave, Listy z wigwamu)

Hledání ztraceného času

Čas: 60 minut

Místo: závěrečná oddílovka, oddílovka, výprava

Pro koho: skautky, skauti

Materiál: papíry se zadáním, Hledání ztraceného času - 100 let skautingu, kamera/fotoaparát s kamerou, projektor, plátno, počítač

Cíl: zná svůj oddíl, jeho historii

Předkládá: Nínien

Na závěr roku se hodí rekapitulace uběhlého roku. Je to taková oddílová historie prožitého minulého roku. Zkuste se na ni podívat očima mladších členů. Je třeba si připravit lístečky s oddílovými událostmi, které jste v minulém roce (možno i dříve) prožili. Video z cyklu Hledání ztraceného času, vlastní kameru/fotoaparát s možností nahrávání videa.

Na úvod pokud máte k dispozici techniku, můžete pustit krátký kousek z dokumentu 100 let skautingu - hledání ztraceného času. - 10 minut / Pokud není možno využít techniky, zkuste s ostatními vedoucími zahrát krátké představení z minulého tábora, coby úvodní scénku. Poté vyzvěte členy, ať zkusí najít i uběhlý rok. Rozdělte je do menších skupin, alespoň po 4.

Každá skupina si vylosuje jednu z oddílových událostí a pokusí se vytvořit vlastní záznam, tj. odehrají sami to nejdůležitější/nejnezapomenutelnější z proběhlé události. Na přípravu svých výstupů mají skupinky 25 minut. Divadelní výstupy by neměly být delší 3 - 4 minut, aby se do tohoto výseku vlezlo skutečně jen to nejdůležitější.

Po uběhnutí době členy vyzvěte, ať v pořadí, v jakém se události udály, odehrají svá představení. Vy, anebo jeden z hráčů, můžete filmovat, aby se už nic neztratilo. S nahrávaným materiálem můžete dále pracovat v dalším roce, anebo jej uložit do oddílové filmotéky.

Po odehrání všech scén z historie minulého roku můžete vyzvat jednotlivé hráče, ať krátce okomentují svůj výběr. Proč vybírali, tak jak vybírali?

Na úplný závěr pusťte pár fotek z každé akce daného roku, abyste společné okamžiky mohli prožít ještě jednou.

Roveři + Rangers

Služba

Čas: 8 hodin

Místo: tábor, puťák

Pro koho: roveři, rangers

Materiál: mobilní telefony, batoh s jídlem a pitím na celý den, pracovní oblečení

Cíl: v duchu hesla Sloužím - umí nabídnout pomocnou ruku, kde je to potřeba

Předkládá: Nínien

Jezdíte už několik na tábor na stejné místo? Máte s oddílem oblíbenou puťákovou trasu? Nabídněte roverům a rangers na táboře jeden den, který mohou věnovat druhým. Dostanou od vás osm hodin - od jednoho ranního nástupu do večerního, které mohou strávit mimo tábořiště.

V těchto osmi hodinách by měli přiložit ruku k dílu či nějak pomoci.

Pokud máte skutečně dlouhodobé tábořiště, tak jistě víte o nějakém místě v blízkosti tábora, kde by se pár schopných rukou hodilo. Můžete několik takových míst předjednat roverům sami anebo oslovit obyvatele z okolí s prosbou, že se u jejich dveří mohou objevit skauti a budou chtít pomáhat. Rovery vyšlete na cestu vždy alespoň s jedním dospělým člověkem a mobilním telefonem. V případě, že by došlo k nějakému střetu s těmi, kterým budou roveři chtít pomáhat, tak by s nimi měl být někdo, kdo bude schopen situaci uklidnit.

Po jejich návratu do tábora jim dejte prostor, aby prožitý den sdělili druhým. Nabídněte jim večeři formou hostiny, která je jen a jen pro ně. Vy zde můžete působit jen v roli hostitele či obsluhy. Vyslechněte, co prožili. Coby hostitel se jich můžete ptát - jaké to bylo? Jak se cítili?

Doživotí za skautské ideály - Příběh Dáši Skálové - Rakši

Čas: 1-1,5 hodiny

Místo: místnost, klidné místo venku

Pro koho: roveři, rangers

Materiál: [nahrávka](#) (zařízení na její puštění, úvod z odkazu), vytištěný příběh D. Skálové, případně velký papír (flip) a fixy

Cíl: přemýšlet nad lidskými hodnotami a dilematy, které se s nimi mohou pojít.

Předkládá: Evička a Wannah

1. Prolog aneb Uvedení do historického kontextu

Je dobré připomenout si kontext doby od 30. let 20. století (první republiky), přes druhou republiku, Protektorát Čechy a Morava, po osvobození a volby v roce 1946 až po komunistický puč v roce 1948.

Je možné využít informace na Wikipedii - viz předchozí hesla.

Jak s tím naložit:

- Nakreslit časovou osu a vyzvat účastníky, ať jmenují události, které si k daným obdobím vybavují a doplnit je do celistvého obrázku.
- Přednést stručný referát

Mělo by vyjít asi toto stručné dějinné shrnutí, které pro potřeby uvedení programu na Gemini 2014 vypracovala Wannah

Abychom se ale dostali k příběhu, o kterém dnes budeme mluvit, musíme ještě překonat několik dalších let. Chci jenom poznamenat, že nám jde hlavně o pochopení základní charakteristiky doby a ne o to, kdo s kým, kde, co neboli o dějiny výročí a události. Na druhou stranu trochu předpokládám, že v obrysech víte, co to byla druhá světová válka, komunistická strana nebo Mnichovská dohoda. Přesto se může stát, že vám něco nebude jasné. V takovém případě mě, prosím, prostě přerušte a ptejte se.

Třicátá léta jsou charakteristická dozvuky světové hospodářské krize. Ta zapříčinila výrazné snížení životní úrovně obyvatelstva. Spolu s tím i vznik nacistického Německa. Spolu s tím říkám proto, že pokud se lidem sníží životní úroveň, bývají nespokojeni. Pokud se jim sníží životní úroveň natolik, že nemají jak nakrmit sebe a své děti, mají sklon nadchnout se pro jednoduchá řešení. Ta, jak víte, jim Hitler přinesl. V roce 1938 velmocí podepsaly smlouvu o odstoupení pohraničních území Československa Německu. Vešla ve známost jako Mnichovská dohoda. Tato dohoda mimo jiné znamenala konec první republiky. Nebylo to jen proto, že v dalším období byla naše země okleštěná o pohraničí, ale především z toho důvodu, že došlo k zásadním změnám v řízení státu.

Druhá republika byla příznačná politikou ústupků a deziluzí společnosti, která byla zapříčiněna Mnichovem. Zásadní změnu charakterizují zásahy do demokracie. Vládla de facto jedna národní strana, opoziční strana sice existovala, ale plně podporovala vládní stranu, což v praxi znamenalo, že rozhodnutí vlády nikdo nekritizoval ani mu neodporoval. Komunistická strana byla rozpuštěna, její členové museli emigrovat. U druhé republiky se zastavujeme z toho důvodu, že právě tady skončila prvorepubliková demokracie, ke které jsme se nevrátili až do roku 1989.

V březnu 1939 začali nacisté okupovat naše území a spolu s tím došlo k vytvoření protektorátu Čechy a Morava. V září stejného roku vypukla válka. I když přímo v protektorátu se až do posledních měsíců války nebojovalo, míra útlaku se u nás během tohoto období proměňovala. V celkovém souhrnu můžeme říci, že požadavky okupantů byly jasné: pracovat, neodporovat, neřešit politiku a ideálně naopak okupačním orgánům vycházet vstříc. Projevy odporu se tvrdě trestaly, některým skupinám obyvatelstva navíc nepomáhala ani taktika spolupráce s nacisty. Během války Češi samozřejmě neseseděli s rukama v klíně. Odboj fungoval v protektorátu i v zahraničí. Celou válku řešili představitelé domácího i zahraničního odboje otázku poválečného Československa. Zavrhlí parlamentní demokracii, které kladli za vinu celý předchozí vývoj. Postupně vymysleli nový systém, pro který se vžil termín lidová demokracie.

Lidová demokracie měla zaručit, že nad stranami bude nějaká kontrola. Částečným znárodněním a přerozdělením půdy došlo navíc k centralizaci státu. V roce 1946 byly první a poslední poválečné svobodné volby, které v Čechách vyhráli drtivou většinou komunisté.

Už jsem říkala, že komunistická strana byla rozpuštěna v roce 38. Většina jejich hlavních představitelů tehdy emigrovala do Moskvy a právě tam obrátila svou pozornost exilová vláda v čele s Benešem, který hledal záruky pro existenci poválečného Československa. Smlouva se Sovětským svazem totiž zaručovala, že Československo bude obnoveno a že bude mít zastání u i velmocí. Nezapomeňme, že západní mocnosti podepsaly, na rozdíl od Sovětů, Mnichovskou dohodu. Posílení pozice komunistické strany bylo dáno ale i dalšími okolnostmi. Většinu našeho území osvobodila Rudá armáda, dále bychom neměli

zapomínat, žena polí domácího i zahraničního odboje sehráli komunisté důležitou úlohu. V neposlední řadě se celoevropské uvažování po válce posunulo doleva. Na základě tohoto bych ráda zdůraznila, že volby vyhráli komunisté demokraticky. To, k čemu došlo v únoru 1948, by se ale dalo označit jako převrat. Dlouhodobé neshody ve vládě vyvolávané, což je dobré podotknout, cílenými pokusy komunistů o vytvoření vládní krize, vedly k demisi některých ministrů. To znamená, že se rozhodli odstoupit ze svého úřadu. Demise měla položit celou vládu a vyvolat předčasné volby. Nepadalo jí však dost vládních představitelů, a tak mohl předseda komunistické strany Klement Gottwald sestavit vládu novou, komunistickou. Tento zlom se považuje za začátek komunistické éry. Jak se nový režim projevoval, si zkusíme přiblížit kontrastem.

Prolog skončí porovnáním stavu republiky v roce 1949 a v první půlce 30. let. Vyzní rozdíl mezi demokracií a totalitním režimem.

2. Dilemata Dagmar Skálové

- Promítnete se, ukáže portrét Dagmar Skálové a pustí autentická ukázka jejího hlasu
- Moderátor uvede, co se bude dít dál: Asistentka přečte příběh skautky Dagmar Skálové, její příběh si zkusíme společně prožít. Po určitých úsecích bude příběh přerušen a budete vyzváni odpovídat na otázky, udělejte si k nim pár poznámek. Nyní se zaposlouchejte do příběhu.

Dagmar Skálová

Narodila jsem se 6. listopadu 1912 v Plzni. V roce 1934 jsem vstoupila do skautského oddílu, kde jsem získala přezdívku Rakša. Od té chvíle jsem se, za podpory svého muže Karla Skály, skautingu věnovala velmi intenzivně. V roce 1948 jsem se jako oddílová vedoucí rozhodovala, zda se se skautským oddílem zapojím do protikomunistického odboje.

1. Pauza - otázka: Co mohlo ovlivňovat Rakšino rozhodování? Riskovala? Co?

Na přípravě vojenského státního převratu jsem se s oddílem rozhodla podílet. Se skauty jsme měli zajišťovat spojení mezi povstalci a péči zdravotníků. Pokus o puč byl ovšem prozrazen a já byla 17. května 1949 zatčena. Rozhodovala jsem se, zda budu zapírat nebo učiním přiznání.

2. Pauza - otázka: Co mohlo ovlivňovat Rakšino rozhodování? A proč se rozhodovala? O co jí mohlo jít?

Při nástupu trestu jsem důvody svého zapojení do odboje uvedla do vězeňského dotazníku. Odpověděla jsem pouze částečně avšak bez váhání: Prostě jsem nesouhlasila s hospodářským i politickým vedením státu a vadilo mi, že na vedoucí místa byli dosazováni neschopní jedinci. Vadila mi nesvoboda, z níž plynulo pokřivení lidských charakterů. Po mém zatčení mě čekalo tříměsíční vyšetřování vedené se značnou brutalitou. 8. srpna 1949 jsem byla odsouzena s několika dalšími skauty Státním soudem v Praze. V mém případě k doživotnímu trestu. Další členové mého oddílu měli štěstí více. Posílali jsme si totiž v pankráckém žaláři důležité informace vytukáváním zpráv morseovkou na zdi jednotlivých cel. Přes násilné výslechy jsme všichni dodržovali základní linii dohodnutých výpovědí. Všichni skauti, kteří byli obžalováni z účasti při pokusu o státní převrat, se hájili tím, že jsme se v ulicích Prahy v okamžiku zatčení podíleli na nevinné noční bojové hře. Při čtení rozsudku jsem upustila od svého prvotního doznání, které na mě bylo vynuceno násilím a většinu vznesených obvinění, týkajících se skautů v tomto procesu, jsem vzala na sebe.

3. Pauza - otázka: Co jí k nepravdivému přiznání vedlo? Nebylo to zbytečné hrdinství?

Soud však moji výpověď nechal v potaz a přidržel se původních, pod násilím podepsaných protokolů. Z naší skautské skupiny bylo v tomto procesu nakonec z několika desítek zapojených odsouzeno pouze několik. Právě proto jsem odcházela ze soudní síně, k údivu policejního doprovodu, s úsměvem na rtech. Z pankrácké věznice jsem byla v roce 1950 přesunuta do žaláře ve Znojme, a posléze do Kutné Hory. Nejdelší etapou moji vězeňské pouti byl desetiletý pobyt v Pardubicích. Jako nepřátelský element mě izolovali od dalších vězeňkyň na zvláštním oddělení. I tak se mi dařilo stýkat se s podobně smýšlejícími ženami. V roce 1956 prošla českými novinami zpráva, v níž předseda tehdejší vlády Viliam Široký Iživě tvrdil, že v Československu není politických vězňů. Proti tomu jsem se společně s dalšími spoluvězenkyněmi rozhodla napsat dopis v několika jazycích, který jsme s 12 podpisy právě politických vězenkyň adresovali generálnímu tajemníkovi Organizace spojených národů.

4. Pauza - otázka: Musela vědět, že dopis se do OSN nedostane a že jí přitíží, co jí k jeho napsání tedy vedlo?

Po neúspěchu této akce následovaly represe. Pro mě to mezi jiným znamenalo i vyloučení ze skupiny osob, kterých se týkala amnestie z roku 1960. Mým posledním místem věznění se stala věznice v Opavě, kde jsem pobývala od roku 1963. O dva roky později mě propustili na základě amnestie prezidenta republiky. Fakticky to znamenalo podmíněčné propuštění na sedm let. Když jsem se natrvalo dostala z bran českých věznic, můj manžel Karel Skála byl stále ve výkonu trestu. Přese všechno, co se mi v životě stalo, nikdy jsem svých činů nelitovala.

V roce 1997 byla vyznamenána Masarykovým řádem. Zemřela 15. července 2002.

3. Reflexe příběhu Dáši Skálové

Je třeba nechat prostor na doznění a vrátit se k otázkám a sdílení úvah nad nimi.

Je třeba se udržet u toho, že se bavíme o Dagmar, nikoliv o nás, kdyby...

Chceme podtrhnout její vztah k odpovědnosti za lidské ideály a skautské hodnoty.

Myšlenky účastníků je možné zapisovat na flip.

Zbyde-li čas a chuť je možné provést následující úvahu:

Představte si, že by se teď něco zvrhlo a začalo by se tady u nás, v Čechách dít to, co se dělo tenkrát. Společnost i skauting by za sebou měly reálný dějinný vývoj a byli by takové, jaké je známe dnes. Byl by příběh Dagmar Skálové v něčem jiný? A pokud ano, tak v čem?

Mluvme o skautském slibu

Čas: 2 hodiny

Místo: místnost, klidné místo venku

Pro koho: roveři, rangers

Materiál: text slibu, velké papíry a fixy

Cíl: uvědomit si svůj vztah ke slibu, vyjádřit jeho obsah vlastními slovy

Předkládá: Evička a Wannah

Na úvod je možné přečíst deníkový nebo kronikový úryvek popisující skautský slib, nebo využít nějaký beletristický text (Braťka, Foglar).

Následně účastníci mohou sdělit svoje vlastní slibové zážitky.

Vše má směřovat k navození atmosféry, otevření tématu.

Poté jsou účastníci rozděleni do 4-5 skupin, ideálně po trojicích až peticích. Každá skupina dostane část slibu s doplňujícími otázkami, na které společně hledá odpovědi a zpracovává je na flip. 4asová dotace aspoň 20 min.

Následuje společná prezentace a diskuze.

Program má vést k otevřenosti a naslouchání.

Otázky

- Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe:
 - Kdy se slibuje, za jakých okolností, jak bys popsal takovou situaci?
 - Co je to čest, jaký je člověk, když je čestný?
 - Proč se říká sliby chyby?
 - (Chceme zmínit: slib jako smlouva, svědomí, ...)
- Sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce věrně v každé době:
 - Co je to služba?
 - Je víc než jedna pravda aneb Proč nejvyšší?
 - Jakou Lásku slibujete?
 - Existují důvody, momenty, kdy se člověk těmto hodnotám zpronevřuje?
- Plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské:
 - Jak chápete povinnost k sobě?
 - Umíte vyjmenovat skautské zákony? A je to pro vás důležité?
 - (chceme zmínit: Co všechno to může být - povinnost vlastní? Souvislost se vzory? Zběžně projít zákon)
- Duší i tělem být připraven pomáhat vlasti i bližním:
 - Co to znamená být připraven?
 - Jak chápete povinnost k druhým?
 - Co můžeš udělat pro svou vlast? Máš zodpovědnost za svou vlast?
- K tomu mi dopomáhej Bůh:
 - Co je to za prosbu?
 - Co říkám slovesu "Dopomáhej"?

O společnosti a skautingu

Do dlouhého bloku se bohužel nevešly kompetence o vztahu společnosti a skautingu v takové míře, jak bychom chtěli. Věřím, že předkládaný text bude malým návodem, jak se v této problematice zorientovat. Propojuje společnost s hodnotami skautingu, ale také se snaží dát metodická doporučení, tipy na program pro vaše oddíly. Pokud byste se rádi dozvěděli více, budu mít volitelný blok na téma globální výchovy a samozřejmě mě můžete kdykoliv kontaktovat.

Přeji pěkné počtení, Methan.

Vztah ke společnosti začíná již v našich společenstvích, našich oddílech. Říkáme, že skrze jednotlivce chceme měnit svět. V duchu tohoto hesla je tak vždy dobré nejdříve začít u sebe. V tomto případě v oddílech. Skauting ctí roli každého z nás – každý z nás je platným členem společenství. Je to mimo jiné díky **demokracii**, systému, ve kterém mají všichni svůj díl svobody a svůj díl zodpovědnosti. Znamená vládu lidu, pokud však chce lid vládnout, musí si uvědomit, že vládnutí není bez zodpovědnosti, stejně tak svoboda není bez zodpovědnosti, takový projev demokracie je nejlépe vidět v aktu volby. Volba je rozhodnutí, podíl na vládnutí.

Ono rozhodnutí by mělo být **svobodné** – svobodně mohu prezentovat své názory, avšak nemohu vykřikovat vše. Volba by proto měla být i zodpovědná, to znamená po upřímném zvážení, ve shodě se svým svědomím, zásadami a hodnotami, kterými se řídíme. Hodnotový systém je ve skautingu propracovaný, a ve vztahu ke společnosti se zrcadlí. Převádí se z abstraktních tvarů do konkrétních činů. Mluvíme zejména o principu povinnosti vůči ostatním - společnosti.

Demokratické rozhodování používáte jistě i u vás v oddílech. Dává se tím vědomě cit k volbě, která vyžaduje **zodpovědnost** vůči sobě a druhým. Demokracii v oddíle můžete využít např. při tvorbě pravidel, které si děti samy vytvoří a „odhlasují“. Mohou tvořit jednotlivé názorové skupiny, diskutovat a argumentovat a na závěr si pravidla odhlasovat. Důležitá je pak zejména důslednost, aby byla pravidla dodržována, kdyby tomu tak nebylo, demokratická volba by byla devalvována.

Odpovězte si:

Svoboda je pro mě, když

, když

, a když

Zodpovědnost je pro mě, když.....

, když

, a když

Demokracie je pro mě, když

, když

, a když

Dobrá, postoupíme dále, pohlédneme na svět z větší dálky. Nestojíme sami o sobě. Není tu jen náš oddíl, pár vedoucích, tucet dětí, klubovna. Někde žijeme, někam chodíme do klubovny, školy, práce, potkáváme lidi. To je také svět, svět, který nás bezprostředně obklopuje. Naše město, vesnice, městská část, či jiná entita, kterou bereme za náš domov, by nám neměli být lhostejné, neboť právě v nich trávíme většinu svého času. My sami, ale i naše oddíly se mohou aktivně zapojit do utváření místa, ve kterém působíme.

Proto, abychom mohli o území zodpovědně rozhodovat, přemýšlet o tom, co by bylo prospěšné vykonat, je nutné jej dobře poznat. Členové našich oddílů si mohou všimnout a poznávat, proč je to v místě, kde máme klubovnu takové, jaké to je. Budou tedy rozumět tomu, co se okolo nich děje a uvědomí si, proč to tak je. Je to základ pro to, aby dokázali volit a usuzovat – zodpovědně a svobodně. S našimi oddíly můžeme tedy blíže poznávat místo, kde působíme, jeho historii, obyvatele, ale také realizovat simulační hry, ve kterých se rozhoduje o něčem, co všichni z okolí známe - zahrát si na místní samosprávu, zastupitele, kteří tvoří rozhodnutí o daném místě.

I když jsme začali velkými slovy o aktivním utváření okolí, zatím jsme spíše byli v roli pasivní – přijímali jsme různé znalosti a formovali si naše názory, my však můžeme být skutečně aktivní a pomáhat. Můžeme uklidit špinavý kout naší čtvrtě, uspořádat společenskou (kulturní, sportovní) akci pro sousedy, děti z okolí klubovny. Pomocť sousedům, rozveselit nemocné. A nezačíná tato pomoc již tím, že pomůžu doma rodičům, kamarádům ve družině? Určitě ano, jde o to, jak lze spektrum aktivit rozšiřovat u jednotlivých věkových kategorií. Mluvili jsme o hodnotách, těch, které vyznává skauting, cožpak toto není jasné ztělesnění druhého principu, povinnosti vůči ostatním?

Podobně se zajímat a ovlivňovat běh věcí, lze i na národní úrovni, složitější je, pokud se ještě více oddálíme a nahlédneme na celý svět. Uff, to je obrovská živoucí koule. Země, jeden velký proces, organismus. Avšak situace zůstává podobná, znovu je výzvou je pochopit. V rámci toho, co jsme si řekli o demokracii, snad i povinnosti. Protože jak k tomuto obrovskému celku zaujmout nějaké stanovisko? Vždyť je to tak složité... V globalizovaném světě, kde není problém spojit se s člověkem na druhé straně Země během vteřiny, to je skutečně těžký úkol.

I když by se mohlo zdát, že v obrovském kolosu nehraje jedinec žádnou roli, opak je pravdou. Znovu můžeme volit, nějakým způsobem se chovat, rozhodovat a zaujímat stanoviska k tomu, co nám připadá dobré a co špatné. Přijmout díl zodpovědnosti za to, jak svět vypadá.

Doufám, že těch pár slov bylo inspirativních. Pro Vás i pro vaše oddíly.

Metodické materiály týkající se tématu:

Hry a výchova k občanské společnosti

NaZemi (<http://www.nazemi.cz/cs>)

Svět okolo nás, metodika ke skautské stezce

Pro poznání a zamyšlení spíše osobní

Dicken: Global shift

Giddens: Důsledky modernity

Tvořivost a kreativita Estetika a krása

Krása je hodnotou a stejně jako k ostatním, je třeba se k ní propracovat. Pojmenovat si slovy, co pro nás znamená a kde ji nacházíme, jaké pocity v nás vyvolávají krásné věci. Je spojená s radostí při objevování a tvorbě, se svobodou při volbě jazyka vyjádření i formy, odpovědností, protože to, co vytvoříme, ovlivní zas někoho dalšího...

Nad krásou přírody se již nepozastavujeme, je to tvořící síla, která nás přesahuje a fascinuje. Vyvolává v nás libé či nelibé pocity, umocňuje klid, pomáhá nám rozlišovat, co je důležité a co nikoliv, nutí nás zaujmout postoj, jednat, přináší inspiraci... Je pro nás fascinující, je to zrod nového, neustále se měnící prostředí, do kterého chceme patřit a které chceme utvářet, protože jsme z něj vyšli.

A my, lidi, jsme také dostali dar tvořivosti, kterým vytváříme prostředí, ve kterém žijeme...

To, co nás obklopuje, nás také utváří a ovlivňuje a my pak zase utváříme okolí. Je to spirála, která náš život může nadále zkvalitňovat a působit na všechny lidi kolem.

Tvořivost a kreativita jsou podstatou lidské bytosti, soubor vlastností a dovedností každého člověka a je možné ji rozvíjet. Není daná jen umělcům, kteří se zabývají uměním - výtvarným, dramatickým, hudebním či tanečním...

Všichni tvoříme, něco umíme, můžeme být umělcem ve svém oboru.

Skrz tvorbu můžeme děti (i sebe) naučit vnímat svět očima druhého člověka, pojmenovávat nepojmenovatelné, prožít si přítomnost, experimentovat, odstraňovat bariéry,... a to vše se pak propisuje i do jiných oblastí jejich života.

Níže můžete najít další úvahy o tvořivosti, které mohou přinést spoustu podnětů do vaší skautské činnosti, ale i do vašeho osobního života. Nezkrácená verze článku vyšla ve skautingu duben 2015 (autorky textu Eliška Hanzlová-Pampa, Veronika Výprachtická-Beru), je mnou upraven pro potřeby Gemini 2015.

Beru

ROZVOJ TVOŘIVOSTI

S "problémy" se vyrovnáváme s pomocí vlastní představivosti, která je zásadním způsobem ovlivňována od našeho narození. Vizuální, sluchové, hmatové, čichové vjemy, to jsou podněty, díky kterým se v našem mozku vytváří nová a nová propojení. A s rozvojem tvořivosti v nejširším slova smyslu (nejen umělecká činnost, ale i vaření, překonávání různých překážek či problémů,...) by se mělo začít co nejdříve, už v předškolním věku, kdy je vytváření nových neuronových propojení nejaktivnější. Pokud nám jde v oddíle o všestranný rozvoj osobnosti, jak nám to ukládá naše poslání, pak tuto oblast nemůžeme ignorovat. Tím, že dětem vytvoříme prostor pro experiment a necháme je, ať se v tom pořádně vyráchají, umožňujeme jim osvojit si komplexní dovednosti. Za vyzdvihnutí však stojí sebedůvěra – umožněte člověku něco vytvořit od prvotního nápadu po dokončení, a uvidíte, o kolik jednodušeji mu to půjde příště a jak se postupně buduje vědomí jeho vlastního já, vědomí jeho schopností.

S tímto vším nám může výrazně pomoci i zmíněná umělecká tvořivost – tedy vyjadřování pomocí uměleckých prostředků. Slova "uměleckých" už se nebojíme, zaměřujeme se na prostředky – ať už vizuální jako kresba, malba, grafika, tvorba prostorových objektů, nebo zvukové, kdy vnímáme nebo produkujeme zvuky, či pohybové, divadelní a další. V umělecké tvořivosti totiž dochází na emoce – prožívání, se kterým si

občas moc nevíme rady. Ale pokud emoce dokážeme vyjadřovat, prospívá to výrazně našemu psychickému zdraví. Učíme se, že prožívání je normální, a pokud se o něm ještě bavíme s ostatními, zjišťujeme, že každý z nás prožívá jinak a otevírají se nám sociální obzory. Ten, komu není umožněno v bezpečném prostředí aktivně tvořit svůj svět a život a okolí nebere ohled na jeho emoce, pociťuje vztek, samotu a strach a odbočuje na cestu nenávisti a násilí - místo tvoření začne bořit.

Tvořivé rukodělky

Klasické rukodělky rozvíjejí u dětí jemnou motoriku, vnímání materiálu (od dřeva po korálky) a schopnost soustředit se na činnost podle návodu.

Ovšem stačí posunout hranice a uvolnit pravidla tak, aby do každého výtvoru mohly dát děti něco ze sebe. Náhle vznikají opravdu originální díla a z rukodělek se stává tvořivý program. Následující nabídka na program rozvíjí dvě vlastnosti a dovednosti, které jsou charakteristické pro tvořivého člověka.

Odvaha, hledání nových cest, experiment

Kdy jsem odvážný?

Když se nebojím odmítnutí a posměchu ostatních.

Když se nebojím předložit svoje nápady a mluvit o nich před ostatními.

Když se nebojím dělat něco jinak i když mi ostatní říkají, že "se to dělá přece takto!" a ne jinak.

Když se nebojím překážek, které vidím, a hledám možnost, jak je překonat.

ORIGAMI po našem

Můžeme si tvořivý posun ukázat na dobře známém Origami. Je to zcela jasné - jen jedna cesta je správná a vede vždy ke stejnému výsledku. Ovšem běda vám, když uděláte chybný krok, z jelena je náhle slon a z velryby velbloud. Zkusme se odprostit od pravidel a vzít si jen systém tvorby, tedy skládání papíru. Tato jednoduchá aktivita zabaví od těch nejmenších, troufáme si říci až po dospělé, i když samozřejmě s jinou motivací.

Pro nejmladší

Povídejte si s dětmi o různých prostředích v přírodě (bažiny, skály, louky, pole, jehličnatý les), můžete použít obrázky nebo na táboře přímo procházet přírodou. Vymyslete, jaká skutečná i neskutečná zvířátka by mohla v tom daném prostředí žít. Vyzvěte děti, aby si to svoje zvířátko vyrobily pomocí skládání papíru a pak najděte nejlepší místo v přírodě a umístěte je do jeho pelíšku. Důležité je, že zvíře ve skládačce vidí samo dítě, a rozvíjí tak svou fantazii a právě tvořivost. Pro obměnu můžete vzít i prostředí z města (popelnice, okap, ...) a uvidíte, jaké neuvěřitelné bytosti děti vytvoří.

Pro starší děti

Pozorujte zvířata v přírodě, v zoo, na farmě, či jen z obrázků. Podle čeho je rozeznáváme, jaké rysy mají výrazné? (ocas, rohy, uši, srst, ...). Proměňte se ve zvířátko, které se vám líbí. Vytvořte, skládáním papírů a lepením k sobě, masky, které můžete využít při hře či dalším programu. Vyzkoušejte, jak lze poskládat papír, aby se z něj stal jelen, pes, slon,...

Pro rovery

Vědecká expedice se vydává objevovat nové druhy živočichů. Sedněte si do kruhu, každý s papírem. Nakreslete první část živočicha, přehněte papír a pošlete dál. Až dojde papír zpět k vám, odevzdejte jej. Rozdělte se na skupiny, každá si vylosuje živočicha. Vytvořte model živočicha v nadživotní (či životní) velikosti pomocí skládání papíru (použijte balící papír formátu A0 či více archů). Představte na vědecké konferenci svůj nový objev, včetně přesného popisu (pohyb, strava, způsob rozmnožování, prostředí potřebné k životu,...).

Aktivní vnímání světa kolem, všímavost, pozorování

Kdy jsem všímavý?

Když vnímám odrazy slunce ve vločkách sněhu.

Když slyším padající listí.

Když vidím barevné kabáty chodců, které vytvářejí na náměstí mozaiku.

Když čtu v popraskané omítce příběhy.

Když sleduji mraky měnící tvary, plující oblohou.

MAPA

Podněty i inspiraci skrývá svět kolem nás. Zkusme otočit hledání cesty v mapě a najděme prvně svoji cestu a z té vytvořme mapu. Musíme si všimnout každyčkému stromu, abychom mohli posoudit, jestli je dost výrazný na to, aby byl ukazatelem. Každá mapa se stává průvodcem a vytváříme ji proto, aby někdo jiný po ní mohl jít a všimat si podobných věcí. Ať už používáme zrak, sluch nebo hmat a ať je to mapa přírody, města nebo myšlenek. Důležité jsou vztahy mezi jednotlivými prvky - to, jestli poznáme strom podle tvaru a jak se barevné stromy vedle sebe liší

Pro nejmladší

Můžete zkusit na táboře, výpravě či u klubovny. Vyberte si jedno zajímavé místo a pořádně jej prozkoumejte. Ptejte se dětí, který strom se jim líbí, co roste na zemi, co můžou najít pod kameny, zkoumejte, jak vypadá hlína a jaká tráva kde roste, pomáhejte jim zafixovat si místo pomocí jejich vlastních popisů. Vraťte se zpět a nechte děti, ať si každý vytvoří ono místo (co si zapamatoval). Použijte přírodniny nebo si pomozte sochařskou hlínou, obyčejným papírem či provázky.

Pro starší

Projděte si společně kus cesty (v přírodě, vesnici, městě,...) a na určené vzdálenosti si každý vyberte pohled, který vás něčím zaujal. Vezměte si velký arch papíru a zaznačte svůj pohled zjednodušený (abstrahovaný) na tvary a barvy, v plochách bez detailů. Použijte barvy nebo suché pastely. Až skončíte, poskládejte z jednotlivých míst cestu, obrazovou mapu, a projděte si ji ještě jednou.

Aktivitu můžete zopakovat třeba dvakrát, pokaždé v jiném ročním období a srovnat, jak se krajina a okolí mění.

Pro rovery

Vyberte si jakoukoliv oblast (město, tábor, cesta z vlaku na chatu,...), kterou zmapujeme všemi smysly. První dvojice bude vnímat okolní svět skrze sluch a hmat- vždy jeden má zavázané oči a druhý jej provádí. Všimněte si všech zvuků, které v okolí uslyšíte

(křik, šumění stromů, klapot kopyt, zvonění tramvají, projíždějící sanitka, zavírání dveří...). Nechte druhému vnímat prostor i skrz hmatové podněty. Vyměňte se a pak ze zvuků vyberte ty, které vám připadají charakteristické pro popis místa a zkuste vymyslet, jak zprostředkovat ostatním i hmatový zážitek.

Druhá dvojice bude procházet stejnou oblast se snahou ji zmapovat čichem a chutí. Můžete si vzájemně dávat hádanky a nakonec také vyberte nejdůležitější znaky.

Třetí dvojice se podívá na oblast z nadhledu a vybere ta místa, ke kterým mají oni i skupina blízký vztah a jsou pro ně důležitými orientačními body (klubovna, strom, studánka, řeka, zastávka, kostel,...).

Společně pak vytvořte 3D mapu vámi vybraného místa, která bude obsahovat všechny vjemy (nahrávky zvuků, čichové vjemy, chuťové či hmatové) a vystavte ji, aby i ostatní mohli poznat vaše místo z vašeho úhlu pohledu.

Po každé aktivitě s jakoukoli věkovou skupinou se navzájem podívejte na své výtvary. Nechejte každého, ať představí své dílo, mluvte o něm, jak to na vás působí a vzájemně se nechte inspirovat do další činnosti. Oceňte jedinečnost každého díla, protože vzniklo právě v tuto chvíli na tomto místě rukou jedinečného autora bez možnosti opakování.

X-TERO PRO UVÁDĚNÍ TVOŘIVÝCH AKTIVIT: držte se těchto bodů a nebojte se uvádět tvořivé aktivity!

1. Proces nás obohacuje. Už při stanovování cíle si řekněme, jestli je pro nás důležitější cesta, nebo výsledek. Podle toho vedte k dokončení toho, co je rozpracované.
2. Nechte na tvorbu dost času. Často vznikne něco skvělého, když děti prostě jen tak necháte být.
3. Odbourávejte strach – dítě by se při práci nemělo bát rozmáchnout štětcem (výběr prostředí), ale také by nemělo mít obavy z odmítnutí svého díla (otevřenost vedoucích i dětí).
4. Ne každému sedí každý materiál (technika), proto je v rámci celého roku střídejte, aby si každý přišel na své.
5. Pozor na hodnocení. Pokud chceme, aby se děti zlepšovaly v nějaké dovednosti, je lepší, když se samy naučí reflektovat proces tvorby a její výsledek.
6. Dopřejte každému, aby zažil úspěch.
7. Volte aktivity podle schopností a dovedností – měla by to být výzva, ale ne nepřekonatelná.
8. Buďte rozmanití. Tvořivý přístup se kromě výtvarných či hudebních aktivit uplatňuje také v řešení problémů, vymyšlení družinového programu, stavbě tábora či zařizování klubovny (rukodělky podle návodu nejsou tvořivé!).
9. Pokud si nejste jistí v kramflecích v některém oboru, přizvěte si externistu. Třeba někdo z roverů, oldskautů či rodičů je vhodným odborníkem.
10. Tvorba je procesem experimentů a objevování. Ukažte dětem, jak s materiálem zacházet, ale dál to nechte na nich.
12. Zadání tvořivého úkolu by mělo vést k rozmanitým výsledkům (nejde o příklad s právě jedním správným řešením).
13. Mluvte o tom, co bylo vytvořeno. Verbalizujte s dětmi jejich představy, fantazie a pocity, které za dílem stojí.
14. Tvořte taky!

Literatura a odkazy

BABYRÁDOVÁ, Hana. Výtvarná dílna. Praha: Triton, 2005

BUDÍNSKÁ, Hana. Hry pro šest smyslů. Praha: Artama, 2008

HORÁČEK, Radek. Galerijní animace a zprostředkování umění. Brno: Cerm, 1998. -
Nápady, jak přiblížit a diskutovat moderní a současné umění.

MACHKOVÁ, Eva. Metodika dramatické výchovy: Zásobník dramatických her a improvizací.
Praha: NIPOS, 2011

SLAVÍKOVÁ, Vladimíra. Dívej se, tvoř, povídej!: artefiletika pro předškoláky a mladší
školáky. Praha: Portál, 2007

GYMNASION - časopis pro zážitkovou pedagogiku. č.6 Tvořivost. Prázdninová škola
Lipnice. - konkr. článek Jan Slavík, Petr Wawrosz, Šárka Elfmarková: Dobrodružství
světatvorby.

Kreativita je základní lidská potřeba. Bob Kartous a Teresa M. Tipton. online zde.

www.drama.cz - Časopis Tvořivá dramatika

<http://www.artmap.cz>

Poznámky